

Forvaltningsplan for grågås Leka kommune 2025-2028

Høringsutkast april 2025

1 Innledning	4
2 Forvaltningsplanens mål	4
3 Rammer for forvaltningen av grågås	5
4 Planområdet	5
5 Problemområder	6
5.1 Leknessjøen-Skei	6
5.2 Madsøya-Frøvik-Husby	7
5.3 Haug-Solsem	7
5.4 Kvaløy-Skrosen	8
6 Problembeskrivelse	9
6.1 Avlingstap	9
6.2 Innhøsting	10
7 statusbeskrivelse og bestandsutvikling grågås	11
7.1 Hekkebiologi	11
7.2 Trekkforhold	11
8 Lokal grågåsbestand	12
8.1 Partelling vår	12
8.2 Totaltelling høst	12
9 Tiltak som holder gjess unna mark der den kan gjøre skade	13
9.1 Skjøtsel av øyer og holmer	13
9.2 Etablere nye beiteområder og restaurering av tidligere beite	13
9.3 Friområder	13
9.4 Gjerder	14
9.5 Skremming	14
9.6 Skadefelling	14
9.7 Nye gressfrøblandinger	15
10 Høstingspotensialet i planområdet	15
11 Tiltak som kan redusere den lokale bestanden av grågås	16
11.1 Eggsanking	16
11.2 Tidlig jaktstart	16
11.3 Ordinær jakt	16

12 Prioriteringer og oppfølging	17
12.1 Prioriterte områder for tidligjakt	18
13 Tiltaks-og arbeidsplan 2025-2028	22
14 Litteratur.....	23
Vedlegg- Forslag til ordlyd for: <i>Forskrift om utvidet jakttid for grågå Leka kommune</i>	

1 Innledning

Grågåsa har alltid vært, og skal fortsatt være et viktig innslag i kystfaunaen på Namdalskysten. Gåseartene har alltid skapt konflikt der den har beitet i bondens åker. Konfliktområder og skadeproblematikk er belyst i ulike rapporter de siste 30-40 år. Direktoratet for Naturforvaltning (i dag Miljødirektoratet) har utarbeidet en handlingsplan for forvaltning av gjess (DN rapport 1996-2). Dette ble gjort for å gi de sentrale, regionale og lokale forvaltningsnivåer et redskap til å løse skadeproblemer gjennom ulike tiltak og samtidig forvalte gåse-artene på en bærekraftig måte.

Planen omhandler en oversikt over forvaltningsrammene for grågås, en beskrivelse av generell og lokal bestandsstatus og utvikling, samt problemer og problemområder i dag. Basert på innhentet informasjon er det i planen en beskrivelse av artenes skadeomfang i de mest utsatte områdene, og en beskrivelse av ulike tiltak for å oppnå beskrevne mål. Planen er utarbeidet etter en god del informasjon hentet fra den tidligere felles forvaltningsplanen for grågås for kommunene Leka, Vikna og Nærøy, men med noen endringer i innhold og forenkling. Det er også tatt med gode betraktninger fra andre forvaltningsplaner i landet.

Det viktigste formålet er å få en bærekraftig høsting og redusere landbrukskonflikter. For å oppnå dette er det avgjørende at grunneiere/drivere av landbrukseiendom organiserer seg for å utvikle en formålstjenlig og adaptiv høstingsmetodikk. Her må det etter organisering også føres en nær dialog opp mot jegere og andre brukerinteresser. Planen skal danne grunnlag for den lokale forvaltningsstrategien, og fungere som et styringsdokument for grågåsforvaltningen i Leka kommune. Planen skal gi mulighet for tiltak som åpning av utvidet jakt- og sanketid. Dette skal fastsettes gjennom lokal forskrift som en oppfølging av planen.

2 Forvaltningsplanens mål

Forvaltningsplanen for Leka kommune har som hovedmål å sette søkelys på mest mulig - effektive tiltak som kan begrense konflikten mellom landbruk og gjess. Dette gjøres med bakgrunn i de erfaringer som er høstet gjennom arbeidet med tidligere plan, samt å sette søkelys på gås som opplevelsesverdi og ressurs. Ettersom bestanden er for stor, er det ønskelig å redusere den til et nivå som er akseptabelt i forhold til god landbruksdrift. Planen er utarbeidet med utgangspunkt i dette, og å sette søkelys på en mest mulig hensiktsmessig forvaltning. Grågås er en ressurs, hvor nasjonale og internasjonale forpliktelser må ivaretas, og der miljøhensyn og landbrukshensyn må avveies.

Forvaltningsplanen setter søkelys på:

- 1) Sikre bærekraftige bestander av arten grågås. Arten skal bevares som en viktig og høstingsverdig del av kystfaunaen, eventuelt reduseres der skadeproblemene ikke kan løses på annen måte.
- 2) Beskatningen av grågås må primært rettes mot grupper av gjess som volder skade, samtidig slik at det ikke påføres negative effekter for grågås bestanden.
- 3) Stimulere til økt bærekraftig høsting.
- 4) Redusere konflikten mellom gås og landbruksnæring.
- 5) Dokumentasjon av skadeomfang, viktige beite- og oppholdsområder, hvileområder og trekk. Gjessene må tilbys alternative beiteområder/hvileområder for å redusere skade.

3 Rammer for forvaltningen av grågås

Internasjonale rammer

Norge har plikt til å følge en del fastsatte internasjonale konvensjoner i forbindelse med forvaltning av grågås. De viktigste er:

- Bonnkonvensjonen – Om beskyttelse av trekkende arter av ville dyr
- Bernkonvensjonen – Den europeiske naturvernkonvensjonen
- Ramsarkonvensjonen – Om vern av våtmarksområder av internasjonal betydning
- Biodiversitetskonvensjonen – Om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold

Nasjonale rammer

Naturmangfoldloven er den mest sentrale loven innen naturforvaltning. Loven regulerer forvaltning av naturtyper, arter, områdevern og fremmede organismer. Naturmangfoldloven sitt formål at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden.

Viltloven

Loven med tilhørende forskrifter er i dag det juridiske grunnlaget for forvaltning av grågås i Norge. Formålsparagrafen § 1 sier viltet og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Jaktrammer og jakttider

Myndighetene har utarbeidet forskrift om jakt- og fangsttider m.v. 1. april 2022–31. mars 2028 for jaktbare arter. I denne forskriften er det i § 2 fastsatt perioden mellom 10.08 – 23.12 som ordinær jakttid på grågås. Statsforvalter kan jmf § 3 i nevnte forskrift i tillegg åpne for tidligjakt gjennom lokal forskrift for utvidet jakttid inntil 20 dager før den ordinære jakten starter i kommuner fra og med Rana og Rødøy kommuner og sørover. Dette forutsetter at kommunen har en vedtatt og gyldig forvaltningsplan for grågås godkjent av Statsforvalteren.

4 Planområdet

Forvaltningsplanen gjelder for hele Leka kommune. Gjessene er i kommunen knyttet til fulldyrket jord og innmarksbeite nært sjøen. Gjessene opptrer i enkelte landbruksområder i slik antall at de har kommet i konflikt med landbruket.

Stort sett er skadeproblemet stort og kronisk i de mest utsatte områdene. Den eksakte effekten av gåsebeiting og tilgrising med ekskrementer er vanskelig å kvantifisere både i mengde og økonomisk. Det er imidlertid nyere forskning som viser at det andre steder i landet er dokumentert at grågås kan spise opptil 60 prosent av graset på jordarealer der den tillates å beite fritt. I tillegg kan den legge igjen opptil 100 kilo ekskrementer per dekar. Dette er tilfellet for de mest utsatte områdene også på Leka. Det hevdes at gåsa konkurrerer med storfe og sau på beitet, og i tillegg griser den til beitedyr med avføring slik at storfe og småfe ikke vil beite der. Likevel kan det også være motsatt. Beitedyr kan holde gjessene unna dyrka mark. I kystkommuner i Nordland går gjess og beitedyr sammen. På Kvitsøy i Rogaland brukes sau på øyer og holmer for å lage friområder og beiter for gjess.

5 Problemområder

Områder nært strandlinjen i området Leknessjøen-Skei nord på Leka har størst andel av den lokale bestanden. For ca. 10 år siden var det også store problemer med grågås på landbruksarealer med strandlinje andre steder enn problemområdene det er satt søkelys på i denne planen. De senere årene har problemene her blitt mindre. Årsaken er uviss, men det er ikke usannsynlig at en sterk medvirkende årsak er nedlagte gårdsbruk og mindre pløying og fornying av eng enn tidligere år. En annen årsak kan være gjengroing, da arten foretrekker åpne og vannrike habitat, ofte omgitt av frodig kantvegetasjon. Det er ikke noen tydelige indikasjoner på at den lokale bestanden har gått vesentlig tilbake, det er samtidig ikke indikasjoner på at den har økt. I problemområder nord-øst på Leka har bønder de senere år observert at noe gås trekker lenger innover land for å beite. Det vil derfor være viktig å gjennomføre tiltak i disse problemområdene for å hindre at det blir et større område enn i dag som påvirkes av beiting av grågås.

5.1 Leknessjøen-Skei

Områdene markert på flyfoto er områder det er størst problemer med grågås. Det foreslås at det på de markerte områdene kan åpnes opp for tidligjakt. Dette er et større sammenhengende problemområde, med svært mye gjess. Man må derfor være varsom med å jage gjessene bort fra hele området. Det må settes av friområder som er gunstig både for gjessene og bøndene. Friområdet kan gjerne brukes til beite dersom dette er mulig. Friområdet må ikke legges brakk. Å tvinge gjessene over til friområder vil være både tid og ressurskrevende, men viktig for å hindre at gjessene forflytter seg til andre landbruksareal på Leka.

Figur 1 Rapporterte områder med beiteskader Leknes-Botnet-Skei

Ikke så langt unna området ligger både Leknesøyene og Skeisnesset verneområder. Disse 2 områdene til sammen skaper et relativt stort friområde for gjessene. Det vil sannsynligvis være en stor fordel dersom det kan settes av dyrket mark til gjessene i nær tilknytning til disse verneområdene. Det er da viktig at det etableres graseng som er populært for gjessene å beite på, og ikke arealer som legges brakk. Arealene må gjødsles.

5.2 Madsøya-Frøvik-Husby

Områdene markert på flyfoto er områder grågås beiter i varierende grad. Mengden grågås i disse områdene varierer ganske mye fra år til år, men det har vært en nedgang i antall individer i dette området de senere år. Dette kan imidlertid endre seg raskt dersom gress jages fra andre områder, uten at de har friområder i de områdene de blir jaget eller jaktet på. Det foreslås at det åpnes for tidligjakt på disse arealene.

Figur 2 Rapporterte problemområder med beiteskader Madsøya-Frøvik-Husby

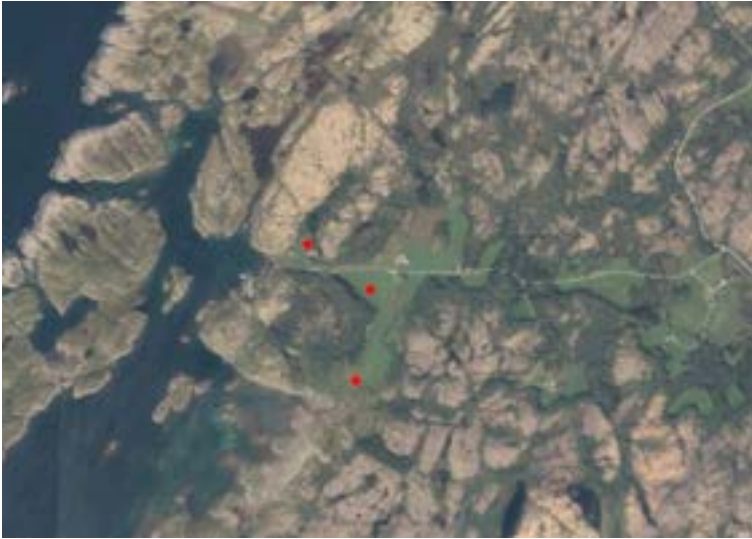
5.3 Haug-Solsem

Områdene markert på flyfoto er områder det er rapportert skader, samt områder det er observert en del gås våren 2025. Det foreslås at det åpnes opp for tidligjakt på disse områdene for å redusere avlingstap på arealene.

Figur 3 Rapporterte problemområder med beiteskader på Haug

5.4 Vågan

Områdene markert på flyfoto har tidligere vært plaget med grågå, men har de senere år ikke vært plaget med skader. Dette kan endre seg, og det foreslås derfor at det åpnes for tidligjakt i området.

Figur 4 Områder med tidligere beiteskader

5.5 Kvaløy-Skrosen

Områdene markert på flyfoto for området Kvaløy-Skrosen er områder det er observert gjess våren 2025, samt kommet inn rapporter på beiteskader tidligere. Området er i dag ikke mye plaget med gjess, dette kan endre seg raskt dersom gjess jages fra andre områder uten at de har friområder i nærheten av de områdene de jages fra. Det foreslås at det åpnes opp for tidligjakt i dette området.

Figur 5 Områder som i varierende grad påføres skader av grågå som beiter.

6 Problembeskrivelse

Jordbruket i Leka har de siste årene endret seg i stor grad. Dagens produksjon som påvirkes av skader som følge av grågås omfatter en blanding av bruk med melkeproduksjon, kjøttproduksjon av storfe og sau, samt noe korn og grovfor produksjon. Drifta kjennetegnes av mange små teiger og lite sammenhengende dyrka areal. Grågåsa bruker en stor del av dyrka eng både om våren og om høsten. Grågåsbestanden har siden 1980-tallet blitt mer konfliktfylt i enkelte områder, sannsynligvis som en følge av omlegging av høstingstidspunkt på gras. Hva som betegnes som beiteskader varierer. Direkte avlingstap er hva som går tapt av avlingen som førmengde til grågåsa. Et tap av plantesammensetning kan også medregnes, da gåsa har en tendens til å favorisere beiteplanter som f.eks. timotei. Dette kan måles i redusert innhøstet avling.

6.1 Avlingstap

Grågås ankommer planområdet i slutten av mars – begynnelsen av april og starter straks å beite på grønt gras. På dette tidspunktet er plantene svært sårbare og blir satt tilbake. På relativt nysådd eng hvor mye av rotsystemet ikke er skikkelig utviklet, ser vi at grågåsa napper opp planten med rota. Spesielt utsatt for grågåsbeiting er timotei og såkorn. Timotei er svært sårbar for tidlig og gjentatt beiting. Stor grad av beiting på enga om våren kan også føre til at kulturartene beites ut og erstattes av ugras. Beiting av grågås kan også medføre pakking av våt jord rundt grasplantene. Dette kan medføre redusert oksygentilgang og skade på plantens øvre rotsystem. Grågåsa kan trække ned store arealer når de går og beiter, hvilket vanskeliggjør innhøstingen. 1 gås kan spise 1 kg gress per dag.

Forsøk med kortnebbgås i Nord - Trøndelag viser at dess tidligere i veksten graset beites, jo større blir skadene. Beiting i nyspiret korn fører til at rota rykkes opp eller at spirene nedbeites så mye at modningen på kornet blir svært ujevn. Dette medfører at treskingen blir forsinket, kanskje opp i 14 dager. I tillegg kan gåsa ta med seg ugrasfrø, slik at ugras blir dominerende i kornåkeren.

I eggleggings- og myteperioden (medio juni – medio juli) foregår det moderat til lite beiting av gjess. Mytegåsa trekker ut av området før vingefjærene felles, mens gås med unger holder seg i strandsonen og går unntaksvis inn på dyrkamark nært sjøen. Når gåsa medio juli kommer tilbake fra myting, og kullene kan fly, vil den bruke et større areal til å beite på, og følgelig vil da de største avlingsskadene kunne oppstå. Skadeomfanget varierer fra år til år. Beiteskadene varierer mellom ulike gårdsbruk og innenfor det enkelte bruk. Norges Bondelag har utarbeidet en ny veileder på hvordan man skal forebygge beiteskader av gjess. Veilederen er kort og lettleseelig, og kan leses her:

[Forebygging av beiteskader](#)

Figur 6 Beitede grågås på Skei i april 2025. Foto: A. Ludvigsen

Bildet viser grågås som beiter i et område det dyrkes korn på Skei. Bildet er tatt 5 april 2025. I dette området gikk tilnærmet hele kornavlingen tapt grunnet beitede grågås i 2024.

En flokk med 200 gjess som beiter på et areal kan fort tilsvare ca. 40 beitede sauer eller 5-6 melkekyr, dermed er avlingen svært utsatt ved store mengder gjess som beiter på dyrka mark.

Under arbeidet med revidering av forvaltningsplanen ble det sendt ut en spørreundersøkelse til bønder i Leka for registrering av beiteskader. Alle beiteskadene i tabellen er innrapportert fra arealer nord på Leka, Madsøya og Haug. Totalt kom det inn rapporter fra 7 bønder i problemområdene. Det er ikke kommet inn rapporter på skader i området Solsem-Vågan-Stein. Dersom dette endrer seg i fremtiden, må tiltak settes inn også i dette området. Dette kan gjøres ved rullering av forvaltningsplanen. Avlingstapet på arealene i tabellen under ligger hovedsakelig på rundt 20-30% og i de mest ekstreme tilfellene opp mot 80% på enkelte arealer nært sjøen. Areal til korndyrking i tabellen under, ble i 2024 tilnærmet totalskadet av beitende grågå.

Fulldyrket jord til grovfor produksjon med skader av grågåbeiting	Innmarksbeite med skader av grågåbeiting
854 daa	595 daa
Korn med skader av grågåbeiting	
166 daa	

6.2 Innhøsting

Innhøsting har som følge av klimaendringene de senere år startet noen uker tidligere. Ofte starter 1. slått nå tidlig i juni. Avlingen blir påvirket helt fra vekststart til slått starter, og avlingen til 1. Slått kan bli sterkt redusert i de områder gjessene kommer med ungene i midten av mai. Mange gårdbrukere antar samtidig at gåsemøkk i avlingen fører til blant annet feilgjæring av fôret og redusert smakelighet. Sør-Helgeland forsøksring utførte i 1992 et enkelt forsøk i Vega kommune for å kartlegge eventuell feilgjæring/nedsatt kvalitet av surfôr som følge av gåsemøkk. I dette forsøket ble det ikke påvist noen form for feilgjæring. Det må understrekes at det i dette forsøket var for små mengder gåsemøkk til å kunne gi et sikkert resultat. Det er gjort forsøk andre steder der kjemisk analyse av surfôret har avdekket dårligere gjæringskvalitet for gras med gåsemøkk.

7 statusbeskrivelse og bestandsutvikling grågås

Grågås har et vidt utbredelsesområde og en stor populasjon som antas å være økende, også i Norge. Den trives nær menneskelige bosettinger, noe som bidrar til artens suksess. Bestanden har økt i Norge siden 1960-tallet, og ble i 2015 vurdert til 18 000–21 000 par. Det er imidlertid stor usikkerhet knyttet til dette estimatet, særlig i de nordligste fylkene. I den tidligere forvaltningsplanen for grågås for Leka, Vikna og Nærøy var den norske hekkebestanden antatt å være 7 000-10 000 par. Det er altså en markert økning i den totale bestanden av grågås i Norge. Sannsynligvis som følge av redusert beskatning i utlandet. Grågås er i dag definert som livskraftig (LC) i Norsk Rødliste for fugler 2021.

7.1 Hekkebiologi

Normalt foregår egglegging fra midten av april til rundt 10. mai. Ungfuglene kan være kjønnsmodne og danner par ved utgangen av andre leveår, men bare få gjennomfører hekking før minst ett år senere. Rugetiden er ca. 27-29 døgn inkludert eggleggingen. Ungene blir normalt flygedyktige i sin 10. leveuke.

7.2 Trekkforhold

Grågåsa kommer til hekkeplassene i Midt-Norge i månedsskifte mars-april. I juni/juli samles store flokker av ikke-hekkende grågjess i tradisjonelle myteområder. En ukjent andel av mytefuglene kommer langveis fra mens de øvrige trolig trekker tilbake til sine hekkeområder i nærheten umiddelbart etter at nye fjær er vokst ut. Tidligere trakk grågåsa sørover i løpet av september. De siste årene har det skjedd en markert endring i trekk tidspunkt slik at mange nå trekker sørover tidlig i august. En del gjess vil derfor være ute av landet allerede før jakta starter 10. august. Våre grågjess overvintrer i Spania (Las Marismas og Villafafila) og Nederland mens noen få kan overvintre langs norskekysten, da hovedsakelig langs Jæren.

8 Lokal grågåsbestand

Det har siden 1980-tallet vært en økende bestand av grågås i Leka kommune. De siste årene kan det se ut som at grågås har flyttet seg bort fra enkelte områder som tidligere var sterkt plaget med grågås. Det er for eksempel ikke et like stort problem med grågås på Madsøya eller Solsem-Vågan-Stein i dag som det var for 10 år siden. I dag er det nordenden av Leka som har den største bestanden av grågås, og som har de alvorligste skadene på grasmark og kornarealer. Det at det i dag er de nordlige delene av landbruksarealene som er sterkest plaget med grågås kan ha flere årsaker. En årsak er sannsynligvis at disse arealene ligger lett tilgjengelig fra store sjøarealer, og at grågåsa hekker mest i dette området. Skeisnesset fuglefredningsområde, samt Leknesøyene dyrefredningsområde med sine relativt store våtmarksområder ligger i nærheten av dyrket mark i området Leknes-Botnet-Skei som har størst problemer. En god del grågås hekker i våtmarksområdene. I tillegg kan det se ut som at dyrkingen av korn på Skei tiltrekker seg en større andel av den lokale bestanden. Verneområdene i Sklinna, Hortavær, Leknesøyene og Skeisnesset er alle naturlige friområder som følge av vernebestemmelsene. Det er ikke oversikt over antall gås i Hortavær og Sklinna. Man kan naturligvis ikke utelukke at problemene vender tilbake til tidligere utsatte områder. Den lokale bestanden må reduseres for at problemene reduseres til et nivå som er akseptabelt. Noen beiteskader i enkelte områder vil man uansett måtte regne med også i fremtiden.

8.1 Partelling vår

Vårtellingen har som mål å framskaffe representative tall for størrelsen på hekkebestanden og framskaffe et bilde av lokale hekkelokalteter. Denne tellingen viser hvor hovedtyngden av grågås befinner seg innenfor planområdet, og viser til dels hvor en har det største skadepotensialet. Partelling kan også si noe om hvor stort potensialet for høstbestanden kan være. Våren 2000, 2001 og 2002 ble det gjennomført vårtelling av grågåsbestanden i Leka kommune. Partellingen ble gjennomført i perioden fra 10. til 20. april. Tellingen disse årene viste hhv 329,286 og 403 par. I disse tallene er ikke Hortavær og Sklinna med. Tallene må ses på som minimumstall, da det ligger noe usikkerhet i tallmaterialet. Det er siden den gang ikke gjennomført organisert partelling.

I forbindelse med revidering av forvaltningsplanen for grågås utførte kommunal ressurs 4 partellinger i april 2025. Disse tellingene er ikke organisert på samme måte som tellingene for over 20 år siden, gir likevel et bilde av situasjonen i 2025. Det ble utført telling 02,05,08 og 10 april 2025. Resultatet ble som i tabellen under. Telling er kun utført på fulldyrket jord og innmarksbeite, eller i nærheten av dette. Antall par i tellingene varierer i liten grad. Det er nødvendig, og et mål å gjennomføre lokal bestandskartlegging i perioden 2026-2028, slik at man får oppdatert kjennskap til dagens lokale bestand av grågås og eventuelt gjøre justeringer på tiltak og problemområder på bakgrunn av oppdatert tallmateriale ved rullering av denne forvaltningsplan.

Områder	1. Telling april 2025	2. Telling april 2025	3. Telling april 2025	4. Telling april 2025
Leknessjøen-Botnet-Skei	192 par	268 par	255 par	259 par
Madsøya-Frøvik-Husby	24 par	29 par	28 par	32 par
Haug-Solsem-Vågan	35 par	25 par	30 par	29 par
Kvaløy-Skrosen	52 par	19 par	27 par	33 par

8.2 Totaltelling høst

Den antatte minimums-hekkebestanden for planområdet er basert på vårtelling 2025 på ca. 300 par, og med en faktor på 5 gir dette en høstbestand på 1500 individ. Dette er rimelig bra i samsvar med de tidligere høsttellingene som ga om lag 1484 individ i snitt for perioden 1999-2002. Det er dermed ingen grunn til å tro at antallet individ innenfor planområdet er mindre i dag enn den gang.

9 Tiltak som holder gjess unna mark der den kan gjøre skade

Ved å gjennomføre de prioriterte tiltak som er presentert i denne forvaltningsplanen, arbeides det mot at hovedmålet vil bli nådd i årene fremover. Når man prøver å presse grågåsa ut av problemområder må en kunne tilby gode alternative beiter på områder der den får være i fred.

9.1 Skjøtsel av øyer og holmer

Som med mange andre kulturlandskap er det problematisk med gjengroing også på øyer og holmer. Her hvor det tidligere tradisjonelt var beiteområder for buskap og bråtebrenning er nå mange områder uten beitedyr og i gjengroing. Bråtebrenning er i dag lite utbredt grunnet manglende kunnskap om slike skjøtelsesmetoder. Slike tiltak hadde ført til åpning av eldre kulturlandskap og asken ville ført til mineralgjødsling som igjen ville ha ført til mer energiholdige beitearter for grågåsa. Dette ville ført til gode oppholds- og hekkeområder for gåsa og trolig ført til at flere individer hadde oppholdt seg på områder som ikke kommer i konflikt med landbruksnæringen i den grad det i dag gjør. I Leka kommune er det en del øyer som er i nærheten av problemområdene. Noen av disse øyene brukes i dag til beite, slik som Storøya i Leknesøyene.

9.2 Etablere nye beiteområder og restaurering av tidligere beite

Gjødsling og sviing av utmark vil forbedre beitekvaliteten for storfe og sau. Bruk av beitedyr vil heve kvaliteten på arealene så de blir mer attraktive for gåsa. Gjødsling vil være lite aktuelt i fredningsområdene, ofte ikke tillatt, men her vil også bruk av beitedyr være gunstig. Gamle gåsebeiter, strandenger og kystbeite generelt har gått ut av bruk som husdyrbeite og er dermed blitt mindre attraktive for gåsa. Noen områder har behov for vedlikehold slik som grøfting, kantrensking, rensking av åpne kanaler og lignende. Hvis det er mulig bør en se muligheter for å ta disse i bruk igjen og eventuelt avsettes til friområder for grågås hvis det er naturlig.

9.3 Friområder

Med friområde menes her der grågåsa kan få beite i fred, og der det ikke skal være tillatt å drive tidligjakt, skadefelling eller bruke andre skremmetiltak. Disse områdene må være attraktive for gås under hekking og i oppvekstperioden. De må også fungere som alternative beiteområder for unggås og gås som ikke hekker. Da grågåsa foretrekker ungt og saftig gras, vil grasmarker som ligger brakk være lite attraktive. En må derfor finne områder som kan kombineres med slått eller beite til husdyr. Friområder kan etableres av den enkelte grunneier alene, f.eks. på en del av marka nærmest sjøen, ved å sette av en teig som ligger litt for seg selv (noen gir på denne måten litt av andreslått til gåsa), ved å overflatedyrke et nytt område, eller ved å skjøtte annen mark som ligger brakk. Friområder kan også etableres i felleskap av flere grunneiere, slik at flere kan dele på arbeidet med å etablere og evt. senere skjøtte friområdet. Friområdet kan skjøttes på en enkel måte, gjennom slått, beiting med husdyr, litt gjødsling eller tilsåing med plantearter som er snadder for gåsa.

9.4 Gjerder

Ofte oppstår beiteskaden ved at gås med ungekull kommer opp fra sjøen og videre inn på dyrkamarka. I slike tilfeller kan et lavt gjerde, for eksempel av netting eller plank, være effektivt. Muligens vil dette også medvirke til at nye kull ikke venner seg til å beite på enga bakenfor stengselet. Gjerdet kan settes opp slik at det kan være lett å sette opp og ta ned, for det har ingen effekt i seg selv utenom den tiden ungene ikke kan fly. En forutsetning for at et slikt stengsel skal ha noen hensikt er at det mellom stranda og stengselet er etablert et friområde som blir gjødsla og brukt til beite. Tråkk av dyr gjør at vann samles lettere og er tilgjengelig for gåsa. En kombinasjon av leplanting- gjerde- friområde (ev. med å skremme) er lite utprøvd i praksis. Det bør derfor prøves hos de brukere der et slikt opplegg er mulig. Studier har vist at etablering av gjerder kan være et effektivt tiltak. Men dette må gjøres på en ordentlig måte, og tilpasses de lokale forhold (NINA Rapport 1552).

9.5 Skremming

For å verne om de dyrkede arealene er det flere bønder som jager gjessene ved hjelp av ulike hjelpemidler. Som oftest har dette en kortvarig effekt og om dette skal ha noen virkning må det jages intensivt. Det er som regel liten hjelp i å sette opp et skremsel og la det bli med det. Gåsa venner seg meget fort til det meste. Jevnlige variasjoner av skremslet må til. Problemet i dag er at de jager gåsa over til nabobruk. Å jage gåsa over til naboen som igjen jager den videre er ingen god løsning verken for grunneier eller gåsa.

Bruk av laser er et forholdsvis nytt verktøy som har vært prøvd ut i senere år som en skremmemetode for å styre gjessene bort fra jordene flere steder i Norge, blant annet for å lære dem å benytte friarealene. Erfaringene med skremmeeffekten andre steder i landet er overveiende gode, men muligheten og relevansen for å ta bruk laser vil variere fra lokalitet til lokalitet. Utstyret har en investeringskostnad, og håndtering krever kursing og godkjenning for bruk. Som andre aktive skremmemetoder er også laser et tidkrevende tiltak som må følges opp systematisk. Som med mange andre skremmemetoder som er utprøvd, returnerer ofte gjessene etter forholdsvis kort tid. Det vil derfor være et kost-nytte spørsmål for den enkelte bonde med tanke på investering og tidsbruk.

9.6 Skadefelling

Skadefelling utenom ordinær jakttid er et virkemiddel for grunneiere som har store skader på et konsentrert område i en sårbar periode av vekstsesongen. Det må dokumenteres at andre virkemidler er utprøvd uten effekt, og at dette tiltaket gjenstår som eneste mulighet. Kvoten som tildeles grunneier skal ifølge forskriften ikke ha en bestandsregulerte effekt. Forsøk nord i landet har vist at det må jaktes på skadegås hver tredje dag for å holde de unna jordene. Ofte kan en kombinasjon av felling av skadegås og skremming ha bedre effekt enn kun felling av skadegås.

9.7 Nye gressfrøblandinger

Timotei er den viktigste planten i norsk grovfôrdyrking fordi den er vinterherdig, etablerer seg raskt etter fornying, gir stor avling og er et smakelig fôr. Timoteien sin svake side er at den tåler beiting og tråkk svært dårlig. Timotei minker raskt i eng som blir utsatt for beiting og erstattes av ugress med langt dårligere fôregenskaper. Eng som er utsatt for gåsebeiting må derfor fornyes oftere for at avlingsmengden skal opprettholdes. Forsøk på Andøya har vist at grasblandinger dominert av hundegras, strandsvingel og raigras gir god avling til tross for intensiv gåsebeiting gjennom det meste av vekstsesongen. Fôret blir også godt mottatt av husdyra. I Trøndelag er strandsvingeltypen hykor utprøvd med hell. Fordelen ved å benytte frøblandinger som tåler beiting bedre, er at bonden slipper å fornye enga like ofte som når frøblandingen inneholder timotei. Det er gitt tilbakemelding på at det på Leka er prøvd med hundegras på et areal på ca. 9 dekar, og det ser ut som at gjessene holder seg mer unna dette arealet enn nærliggende areal med timotei.

10 Høstingspotensialet i planområdet

Med utgangspunkt i dagens skadenivå i enkelte landbruksområder, og den bestand av grågås vi har i Leka i dag, vil ett av virkemidlene for å løse problemet være en reduksjon av bestanden. Jakt som bestandsregulerende tiltak av grågås bør skje gjennom ordinær jakt. Høsting av ressursen bør derfor bli et viktig tiltak. Grunnlaget for høsting må vurderes ut fra den kjennskapen som finnes om bestanden. Ved uttak av 2/3 vil en med stor sannsynlighet redusere bestanden.

Høstingspotensialet ligger på ca. 30% av høstbestanden i hele utbredelsesområde m.a.o. Norge og i overvintringsområdene. Gåsa oppholder seg i Norge fra april – august/september noe som tilnærmelsesvis er 4,5 mnd. Det betyr at vi i Norge kan ta ut ca. 40% av høstingspotensialet.

Høstingspotensialet i planområdet:

Høstbestand på ca. 1500 gjess. Maksimalt høstingspotensial $1500 * 30\% = 450$ gjess. Planområdets andel $450 * 40\% = 180$ gjess. Høstingspotensialet i planområdet er dermed på ca. 180 gjess.

Resultat av intervjuundersøkelse gjort på 80-tallet, 90-tallet og i 2001 av Steinar Garstad viser at det på den tiden var i gjennomsnitt ca. 30 gåsejegere på Leka. (2003) I 2025 er antallet som jakter på grågås vesentlig lavere. Man antar at lokale jegere kun består av 5-6 personer. Det er derimot jegere som kommer tilreisende for å jakte gås i forkant av rådyrjakt. Disse har ofte benyttet seg av muligheten til å jakte gås under tidligjakt. Dette siden rådyrjakta starter samtidig som den ordinære jakta på grågås. Dersom det ikke utføres tidligjakt på grågås, vil det dermed blir vesentlig mindre jakt på gås.

11 Tiltak som kan redusere den lokale bestanden av grågås

For å redusere den lokale bestanden av grågås til et bærekraftig nivå, er det flere mulige tiltak. Tiltakene som er listet opp under er aktuelle i Leka kommune.

11.1 Eggsanking

I reirperioden kan det være et alternativ å sanke egg fra reirene for å redusere tilvekst av unger og dermed den lokale bestanden. Grunneier eller bruker kan sanke egg fra grågås til og med 15 april. Statsforvalter har myndighet til å tillate eggsanking ut over 15 april. Man bør alltid legge igjen 2-3 egg i hvert reir. God skikk er også å legge dun over eggene i reiret til gåsa kommer tilbake. Eggsanking kan derimot i enkelte tilfeller medføre at gåsa skyr reiret, eller at kråke og ravn tar de resterende 2-3 egg før gåsa kommer tilbake.

De siste 10 år har man observert at grågås i planområdet enkelte år legger egg tidlig i april, mens de andre år ikke legger egg før fra medio april og frem mot 1. mai.

11.2 Tidlig jaktstart

Ved utarbeidelse av en kommunal forvaltningsplan, åpner mulighetene seg for tidligjakt gjennom *forskrift om jakt og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktsesongene fra og med 1. april 2022 til og med 31. mars 2028*. For grågås kan Statsforvalter åpne for jakt 20 dager før ordinær jakt. Ordinær jakttid for grågås er 10.08 – 23.12.

I tidligjakt perioden fastsetter statsforvalteren jakttiden innenfor et tidsrom fra kl. 24.00 til kl. 10.00 eller fra kl. 16.00 til kl. 22.00. De første fem dagene av 20-dagersperioden skal jakten være begrenset til flyvende fugl over aktivt drevne innmarksarealer. I hele tidligjaktperioden skal det kun jaktes innenfor aktivt drevne innmarksarealer, og det er et krav om at det settes av friområder hvor det ikke kan jaktes. Tidligjakten skal derfor avgrenses til at det kun kan jaktes på innmarksarealer. Det presiseres samtidig også at den enkelte jeger har et ansvar for etiske hensyn ved jakt jfr. dyrevelferdsloven og viltloven.

11.3 Ordinær jakt

Jakt på gås er ingen enkel jakt. Det er en fordel med tilrettelegging og organisering av jaktutøvelsen. Så langt er det gjort mye, men en del kan bli enda bedre enn i dag. Det bør utarbeides rutiner for rapportering av antall felte fugl for å kunne vurdere uttak og høstingsverdi. Dersom jakten praktiseres på en måte der jakttrykket justeres i tid og rom, kan dette bidra til flere jaktmuligheter og flere fellinger. Om en til enhver tid har arealer det ikke jaktes på, og gjessene får være i fred her, vil dette bidra til at de holder seg lengre i området og er jaktbare lengre. Dette krever imidlertid grunneiersamarbeid over større arealer og jegere som er orientert om jaktopplegget. Samtidig må jakten organiseres slik at den ikke skremmer eller skader beitedyr.

12 Prioriteringer og oppfølging

Blant grunneierne/gårdbrukerne i Leka varierer det hvem som er mest berørt, til hvilke tider av sesongen, hvilke vekster som er berørt og hvilken gåseart som gjør skaden. Noen av de mulige tiltakene vil derfor være mer aktuelle for noen enn for andre. Slik situasjonen har vært de senere år, er det nord på Leka og på deler av Haug at de største problemene har oppstått.

Tiltak som går på bestandsregulering (jakt og eggsanking) vil være et relevant virkemiddel for alle dersom målet er at antallet gjess som oppholder seg i Leka skal reduseres/reguleres. Da vil også den samlede belastningen på landbruksarealene minke. Tiltakene må imidlertid være innenfor en forsvarlig og bærekraftig forvaltning av gåsebestandene og følge de mål og prioriteringer som foreligger i regionale og internasjonale planer.

Basert på de utfordringene landbruket har med gjess i Leka kommune vil et prioritert tiltak være at den ordinære jakten om høsten i Leka organiseres på en slik måte at flere gjess felles. Det bør også legges opp til at det ikke jaktes helt inn mot rasteområdene til gjessene. Flere grunneiere i problemområdet må samarbeide om dette, og om det ikke er erfarne gåsejegere som jakter bør det være et tilbud om kurs i gåsejakt eller annen tilsvarende opplæring. En vellykket jaktgjennomføring krever også at jegerne følger et opplegg i henhold til en plan som grunneierne er enige om. Alternativt at jegerne selv utarbeider et opplegg i samarbeid med grunneierne/gårdbrukerne. Det er viktig at resultater fra både tidligjakt og ordinær jakt rapporteres (antall gjess felt, hvilken art, tid og sted), slik at en kan vurdere hvilke praksis som fungerer og hva som bør justeres og/eller forbedres. Dette er et tiltak som på sikt vil kunne få totalantallet gjess i Leka ned på et nivå som er akseptabelt for grunneierne samtidig som bestanden er bærekraftig og fortsatt kan jaktes på i en rekreasjonssammenheng. Jakten skal organiseres av Leka vald i dialog med grunneiere/drivere.

12.1 Prioriterte områder for tidligjakt

Det er viktig å ha fokus på at jakt i de prioriterte områdene ikke skal foregå slik at de skremmer mennesker, husdyr eller påfører ville og sårbare dyrearter negativt stress og frykt.

Grunneiere/drivere skal ha god dialog med jegere om dette, og informere om de ulike lokale forhold i jaktområdene. De prioriterte områdene for tidligjakt er områder det både tidligere, og i dag er størst problem med beiteskader av grågås.

Område 1: Leknessjøen-Botnet-Skei samt Gongstøa

Figur 7 område 1: Foreslåtte prioriterte områder for tidligjakt på grågås

Områdene markert med blått nord-øst på Leka er områder med de største beiteskadene av grågås. Områdene er prioriterte områder for tidligjakt. De relativt store verneområdene i nærheten vil også være friområder. Det skal ikke jantes tett opp mot grensen til verneområdene. I rett luftlinje kommer ikke områdene som åpnes opp for tidligjakt nærmere verneområdenes yttergrense enn 400 meter.

Område 2: Madsøya-Frøvik

Figur 8 område 2: Foreslåtte prioriterte områder for tidligjakt på grågås

Områdene markert med blått på Madsøya er områder med de største beiteskadene av grågås. Områdene er sjønære. Områdene er prioriterte områder for tidligjakt. De øvrige arealene har det ikke vært store problemer med grågås tidligere. Dersom dette endrer seg, må ulike tiltak vurderes.

Område: 3 Haug

Figur 9 område 3: Foreslåtte prioriterte områder for tidligjakt på grågås

Områdene markert med blått på Haug er områder med de største beiteskadene av grågås. Områdene er sjønære. Disse områdene er prioriterte områder for tidligjakt.

Område 4: Vågan

Figur 10 Foreslåtte områder for tidligjakt på grågås i Vågan

Område 5: Kvaløy-Skrosen

Figur 11 Foreslåtte områder for tidligjakt på grågås i Kvaløya og Skrosen

Det foreslås at det åpnes for tidligjakt i de blå områdene i område 4 og 5. Det har i enkelte år vært problemer med gjess på disse arealene. Problemene i dag er noe mindre, men kan raskt endre seg.

13 Tiltaks-og arbeidsplan 2025-2028

Tiltak	Beskrivelse	Ansvarlig for oppfølging	Krav/vilkår
Grunneierorganisering og tilrettelegging for gåsejakt	Opprette gåsevald for samarbeid på tvers av enkelteiendommer. Eventuelt at dette samarbeidet inngår i rådyrvaldet.	Grunneiere og drivere	Se veileder: Veileder - Jaktområder for gås.pdf
Organisert gåsejakt	Tilrettelegge for jakt som stabiliserer gåsebestandene på et bærekraftig nivå hvor beiteskadene reduseres.	Grunneiere og jegere	Se veileder:
Lokal forskrift om utvidet jakttid på grågås.	Fastsette lokal forskrift om utvidet jakttid for grågås. Dette gir åpning for å søke om tidligjakt iht forskriften i problemområder.	Leka kommune Statsforvalter	Godkjent forvaltningsplan
Eggsanking	For å redusere den lokale bestanden er det nødvendig å organisere eggsanking i problemområdene.	Grunneiere	Det skal legges igjen 2-3 egg i hvert reir. Egg er en ressurs som kan brukes i matlaging hos privatpersoner.
Sette opp lave gjerder i strandlinjen i de verste problemområdene	Grunneiere/drivere kan sette opp småmasket gjerde for å hindre gås med unger å gå fra strand og oppover dyrket mark.	Grunneiere/drivere	Småmasket ruter for å hindre at fuglene setter seg fast. Det må avsettes beiteområde til gjessene nedenfor gjerdet.
Temamøter hver vår. I 2025 blir dette på høsten.	Arrangere årlig temakveld om gåseproblematikken, og tiltak i forkant av sesong.	Grunneiere/drivere Leka kommune Bondelaget	Justering av tiltak basert på erfaringer fra året før.
Friområder	Friområder er områder grågås får beite uten å bli jaget eller jaktet på.	Grunneiere/drivere	Friområdene skal drives på vanlig måte. Gjødsling, slått eller beites av husdyr.
Forsøksprosjekt	Forsøke å sette i gang et forsøksprosjekt som varer i 4-5 år. Prøve ut grassorter som er mindre populære hos gjess. Eks. Hundegras	Grunneiere/drivere	Andre grassorter bør forsøkes på enkelte områder. Sammenligne avlingstap med timotei over tid.

14 Litteratur

[Gås - Norges Bondelag](#)

[Forebygging av beiteskader](#)

Lokal forvaltningsplan for grågås for Leka, Nærøy og Vikna 2003

Direktoratet for Naturforvaltning 1996, Rapport nr 2, Handlingsplan for forvaltning av gjess

Forvaltningsplan for grågås Levanger kommune

Forvaltningsplan for grågås Haram

Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktsesongene fra og med 1. april 2022 til og med 31. mars 2028

Fotograf bilde på første side: Yngve Sandberg

Vedlegg- Forslag til ordlyd for: *Forskrift om utvidet jakttid for grågås Leka kommune*

Tittel: Forskrift om utvidet jakttid for grågås, Leka kommune, Trøndelag

§ 1. Formål

Formålet med forskriften er å regulere grågåsbestanden i tråd med lokale bestandsmål gitt i kommunal forvaltningsplan for grågås, med vekt på å avgrense skadeomfang på aktivt drevet innmarksareal.

§ 2. Utvidet jakttid og vilkår

Forskriften åpner for tidligjakt på grågås i perioden fra og med 21. juli til og med 9. august for årene 2025-2028 med følgende avgrensninger i tid og sted frem til ordinær jaktstart 10. august:

Det tillates kun jakt innenfor tidsrommet kl. 24:00-10:00 i Leka kommune.

Jaktområdet avgrenses til innmark og dens randsoner (inntil 50 meter fra innmark). Fra og med 21. juli til og med 25. juli, er jakten begrenset til flyvende fugl over aktivt drevne innmarksarealer.

Jakten skal organiseres i de enkelte problemområder oppført i forvaltningsplanen 2025-2028.

§ 3. Iverksetting og varighet

Forskriften trer i kraft fra vedtaks dato, og gjelder inntil den blir avløst eller endret i tråd med revisjon av sentral forskrift om jakt- og fangsttider.

§ 4. Oppheving

Statsforvalteren kan oppheve forskriften dersom utvidet jakttid medfører uønskede konsekvenser.

§ 5. Straff

Brudd på denne forskriften blir straffet etter viltloven § 56.